

Handläggare
Gunilla Hjorth
08-50828814
gunilla.hjorth@stockholm.se

Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta

Remiss från KS (KS 2026/150)

Beslut

Stockholms miljö- och hälsoskyddsnämnd beslutar att som svar på remissen överlämna detta kontorsyttrande.

Sammanfattning

Nämnden bedömer att Naturvårdsverkets förslag till ny lista över nationellt fridlysta arter i vissa delar kommer att bidra till att uppfylla Artskyddsförordningens övergripande syfte men i andra delar riskerar att motverka syftet.

Förslaget innebär främst förbättrat skydd för tillkommande akut eller starkt hotade arter som är knutna till skog med hög kontinuitet. Nämnden anser att föreslagen fridlysning för dessa arter även bör kompletteras med kategorin Sårbar (VU) för att uppmärksamma att åtgärder bör sättas in innan en arts hotsituation har nått en allvarligare nivå. Det är även bra att artgrupperna grod- och kräldjur, orkidéer och lummerväxter generellt får fortsatt skydd.

Däremot befarar nämnden att förslaget att låta många rödlistade arter knutna till jordbrukslandskapet utgå kommer att försvåra uppfyllelsen av flera nationella miljömål. Dessutom riskerar det förlorade skyddet att påverka bevarandestatusen negativt för flera av Stockholms stads skyddsvärda arter, vars habitat då kan komma att utsättas för olika former av exploatering. Utsikterna för stärkt biologisk mångfald i staden skulle därmed försämrats.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tekniska nämndhuset
Fleminggatan 4
Box 8136, 104 20 Stockholm
Telefon 08-508 28 800
miljoforvaltningen@stockholm.se
start.stockholm/miljoforvaltningen

Information om behandling av personuppgifter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad är personuppgiftsansvarig för behandlingen av dina personuppgifter. Vi behandlar dina personuppgifter för att kunna handlägga och utreda ärenden, fatta beslut och kommunicera handlingar med dig. Läs gärna hela vår information om behandling av personuppgifter på start.stockholm/dataskydd-miljoforvaltningen. Där beskriver vi dina rättigheter och hur vi samlar in och behandlar dina personuppgifter.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden svarade den 30 september 2025 på remiss från kommunstyrelsen av Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria om förslag till nytt artskyddsregelverk (Dnr KS 2025/1045 samt Dnr MHN 2025-15984).

Kommunstyrelsen har nu skickat ”*Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta*” för besvarande direkt till Klimat- och näringslivsdepartementet senast den 30 mars 2026.

I nuläget regleras nationellt fridlysta arter av artskyddsförordningen (2007:845), §§ 6, 8 och 9. Förbudens omfattning varierar mellan de tre paragraferna men handlar främst om skydd mot plockning, försäljning, fångst, ägginsamling etc. Arterna listas i förordningens Bilaga 2 och utgörs av kräldjur, groddjur, ryggradslösa djur, kärlväxter, mossor, lavar, svampar och alger.

Uppdraget kopplar till det förslag till nytt artskyddsregelverk som regeringen remitterade den 24 juli 2025: ”*Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen*” och har resulterat i en ny lista på arter som bör skyddas genom nationell fridlysning. I listan ingår inte arter som skyddas av de paragrafer i artskyddsförordningen som härrör från EU:s naturvårdsdirektiv.

Naturvårdsverket har utgått ifrån de kategorier och kriterier som regeringen angett som förutsättning för den nya listan och tolkat innebörden av dessa. SLU ArtDatabankens bedömningar i den kommande rödlistan 2025–2026 (som ännu inte är publicerad) har också använts. Naturvårdsverket har även gjort en konsekvensanalys av förslaget till ny artlista.

Nämndens synpunkter

Generella synpunkter

I remissvaret på promemorian om förslag till nytt artskyddsregelverk 2025 ställde sig miljö- och hälsoskyddsnämnden frågande till om de föreslagna förändringarna kommer att verka i linje med artskyddsförordningens övergripande syfte att skydda arter som på något sätt är hotade av mänskliga verksamheter, och bedömde även att förslagen skulle kunna få en negativ effekt på uppnåendet av de nationella miljömålen.

Nämnden anser att föreliggande redovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta i vissa delar uppfyller artskyddsförordningens syfte. Detta i och med de hotade arter som tillkommit på listan och därmed får ökat skydd. Dock

pekar andra delar i förslaget i motsatt riktning, där begränsningar jämfört med nuvarande fridlysning riskerar att leda till försvagat skydd och därmed att förordningens syfte inte uppnås.

Det är dock svårt att bedöma förslaget enbart utifrån remissunderlaget, då detta är otydligt på flera punkter angående vilka naturvårdsmässiga konsekvenser som revideringen av nuvarande artlista kan komma att få. Underlaget anger inte hur många och vilka av de idag fridlysta arterna som enligt förslaget skulle mista sitt skydd, eller varför skyddet inte längre anses behövas för dessa arter. Det framgår inte heller av underlaget vilka av arterna som är nya på den föreslagna listan och vilka som varit fridlysta sedan tidigare.

Enligt nämndens egna uppskattningar¹ kommer cirka två tredjedelar av de nuvarande nationellt fridlysta arterna – över 180 arter – att förlora sitt skydd i och med det nya förslaget. Omkring en tredjedel av dessa arter är nationellt hotade enligt kategorierna CR (akut hotad) eller EN (starkt hotad).

Merparten av de arter som utgår tillhör jordbrukslandskapet. Enligt underlaget beror detta på en tolkning av regeringsuppdraget där ”arter som främst förekommer i biotoper som kräver mänsklig skötsel för att livsmiljön ska bevaras” anses skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning. Dock framgår inte vilken form av skydd som bättre kan motverka de hotfaktorer som orsakar den pågående artförlusten i jordbrukslandskapet.

Nämnden instämmer inte i denna tolkning. Nämnden vill istället lyfta fram Jordbruksverkets bedömning som framkommer av verkets yttrande över redovisningen. I jordbrukslandskapet är det endast små arealer som omfattas av områdesskydd. Artspecifik fridlysning är därför ett viktigt komplement till andra styrmedel. Artskyddet kan exempelvis innebära att hävdformer såsom bete och slåtter anpassas till de fridlysta arternas behov. Förslaget att undanta dessa arter från fridlysning riskerar att motverka flera nationella miljömål, i synnerhet *Ett rikt växt- och djurliv* och *Ett rikt odlingslandskap*. Även för urban miljö kan en sådan tolkning få till följd att hotade arter mister sitt nuvarande skydd vilket riskerar att leda till minskad biologisk mångfald.

¹Som utgångspunkt för uppskattningarna har använts remissunderlaget, nuvarande artlista enligt artskyddsförordningens bilaga 2 samt SLU/ArtDatabankens webbplats Artfakta.se.

Förändringar gentemot nuvarande artlista

Nuvarande nationella fridlysning omfattar omkring 290 arter, merparten kärlväxter. Totalt föreslås 253 arter ingå i den nya listan, i vilken ett flertal arter både utgått och tillkommit.

Bland de arter som skulle förlora sitt nuvarande skydd ingår många rödlistade växtarter, av vilka en del är starkt eller akut hotade. Artgrupperna alger och mossor utgår helt, medan ett fåtal fiskar och däggdjur tillkommer. Antalet fridlysta ryggradslösa djur, svampar och lavar i hotkategorierna CR och EN ökar däremot avsevärt, många av dem knutna till skog med lång kontinuitet, en naturtyp med högt skyddsvärde.

Nämnden välkomnar ett ökat skydd av dessa hotade arter, men hotkategorin Sårbar (VU) borde också omfattas. Om dessa arter inte omfattas av skydd minskar incitamenten för att arbeta med proaktiva åtgärder, dvs att åtgärder sätts in innan hotsituationen har nått en allvarligare nivå. I förlängningen kan avsaknaden av skydd för sårbara arter leda till att det blir både dyrare och svårare att försöka förbättra dessa arters livsbetingelser och bevarandestatus.

Konsekvenser för Stockholms stad

19 av de totalt 42 idag nationellt fridlysta arter som förekommer i Stockholms natur kommer att sakna skydd enligt förslaget. Till dessa hör flera sårbara (VU) växter som idag är sällsynta i Stockholms stad, såsom backsippa, knippnejlika och grenigt kungsljus. Även vissa starkt hotade (EN) och nära hotade (NT) arter i Stockholm utgår, exempelvis buskvicker (EN) och kalvnos (NT).

Stora delar av Stockholms skyddsvärda flora härstammar från det historiska jordbrukslandskapet och är ofta hävdberoende. Öppen gräsmark är den naturtyp som snabbast försvinner i kommunen vilket gör att det är svårt för dessa arter att överleva i staden.

Det är angeläget att de arter som är hotade också är fridlysta. För planarbetet underlättar det med den tydlighet som en fridlysning innebär, speciellt för de hotade arter som missgynnas av sådana åtgärder som är vanliga vid tätortsutveckling. Ett avskaffande av fridlysning riskerar däremot att försämra arternas bevarandestatus och på sikt möjligheten att bibehålla och stärka stadens biologiska mångfald.

Förslaget innebär också att arten gullviva, som i Stockholms stad är prioriterad i naturvårdssammanhang, förlorar skydd mot plockning för kommersiella ändamål. Även mistel skulle förlora skydd mot försäljning i Stockholm och blåsippa förlora skyddet mot plockning.

Detta kan bli problematiskt med tanke både på arternas attraktivitet för försäljning och det höga besökstrycket på länets naturområden.

Av de tillkommande arterna på listan är det endast ett fåtal som förekommer i Stockholms stad idag, till exempel igelkott (VU) och tungticka (EN). Namnden noterar däremot med tillfredsställelse att samtliga grod- och kräldjur, lummerarter och orkidéer föreslås få fortsatt skydd. Staden har satsat mycket på att skapa eller restaurera miljöer för att kunna upprätthålla populationerna av groddjur. Stadens sju orkidéarter och fyra lummerarter förekommer mycket sparsamt och det är därför positivt med fortsatt skydd mot plockning.

Enligt delegation

Anna Hadenius
Förvaltningschef

*Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför
namnunderskrift*